

STOOKOLIE- EN VORSTSLACHTOFFERS OP DE KUST VAN ZUID-KENNERLAND.Inleiding.

De Vogelwerkgroep Haarlem en de Alg. Christelijke Jeugdbond voor Natuurstudie Haarlem hebben in de winter 84/85 hun samenwerking in verband met het tellen van stookolieslachtoffers voortgezet. Dit heeft geleid tot het onderstaande verslag waarin een beeld wordt gegeven van de telresultaten.

De telresultaten zijn verkregen door de kust van Zuid-Kennemerland te verdelen in de trajecten Noordwijk-Zandvoort, Zandvoort-Bloemendaal en Bloemendaal-IJmuiden.

Door deze trajecten zo nauwkeurig mogelijk af te zoeken worden zoveel mogelijk dode vogels genoteerd. Deze aantallen zijn in onderstaande tabellen verwerkt en worden ook door het Nederlands Stookolieslachtoffer Onderzoek (NSO) benut om het landelijke beeld te vormen. Om te voorkomen dat een kadaver tweemaal wordt geteld merken we ze door een puntje van de vleugels te knippen.

Rijkswaterstaat houdt de hoeveelheid olievlekken, die zich in het Nederlandse gedeelte van de Noordzee bevinden zo nauwkeurig mogelijk bij. De gegevens omtrent deze olievlekken worden verkregen door schepen of door het speciale opsporingsvliegtuig. In 1983 constateerde Rijkswaterstaat 887 olievlekken, terwijl dit aantal in 1984 op 531 lag. Weliswaar betekent dit een daling van 37%, maar desalnietemin is dit aantal nog veel te hoog.

Zo langzamerhand zal het iedereen duidelijk zijn wat de gevolgen voor (zee)vogels zijn als ze in contact komen met deze olievlekken. De olie veroorzaakt een lek verenpak, waardoor de dunne huid van de vogel in aanraking komt met het koude zeewater waaraan veel lichaamswarmte wordt afgestaan. Longontsteking is dan het onvermijdelijke gevolg. Door het poetsen van het verenkleed krijgen de vogels ook olie binnen waardoor hun conditie nog meer verslechterd, totdat de dood erop volgt. Bijna alle vogels sterven op zee, maar van deze kadavers bereikt maar een klein gedeelte de kust. De verzamelde gegevens rondom de stookolie- en winterslachtoffers geven dan ook niet meer dan een indruk van de omvang van het probleem.

Dat het zoeken naar dode vogels vooral dit jaar een koude aangelegenheid was zullen de volgende mensen kunnen beamen: Nathalie Botman, Chris Braat, Fred Cottaar, Frank Dorel, Lodewijk Van Eekhout, Steve Geelhoed, Ronald de Graaff, Roy de Haas, Ferdij Hieselaar, Evert van Huijssteeden, Richard Joosten, Anja Nusse, Adri Otte, Andrej Sterk, Johan Stuart, Huub Veldhuyzen van Zanten, Willem Jan de Vet. Bedankt voor jullie inzet.

Resultaten.

In tabel 1 zijn de belangrijkste gegevens samengevat. Daaruit blijkt dat vooral in januari en februari veel dode vogels gevonden worden. Dit verschijnsel komt elk jaar terug. De soortensamenstelling vertoont echter een afwijkend beeld ten opzichte van voorgaande jaren evenals de verdeling van het totaal aantal vogels over het aantal soorten (zie tabel 2).

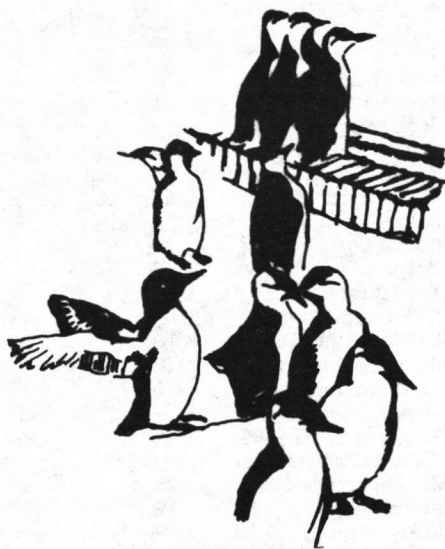
Tabel 1. Vondsten van dode vogels op het strand tussen Noordwijk en IJmuiden, winter 84/85 en een vergelijking met voorgaande jaren.

Soort (gr.)	juli	okt						84/85		83/84		82/83	
	sept	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%
Duikers	0	0	1	0	6	3	0	10	1	2	0,2	0	0
Fuut, Dodaars	0	0	0	35	59	14	0	108	13	1	0,1	2	0,5
Noordse Stormv.	3	0	1	0	1	0	2	7	1	25	3	3	0,8
Jan van Gent	4	2	0	0	0	0	1	7	1	9	1	2	0,5
Eendachtigen	0	0	1	30	29	4	3	67	8	5	0,5	2	0,5
Meerkoet, Waterhoen	0	0	0	53	41	13	2	109	13	0	0	0	0
Steltlopers	0	0	0	47	48	6	0	101	12	2	0,2	0	0
Meeuwen	1	6	6	42	39	5	6	105	13	100	11	27	6,8
Drieteenmeeuw	2	0	8	3	17	2	2	34	4	427	46	94	24
Alkachtigen	0	1	14	57	125	18	4	219	27	306	33	267	67
Lijsters, Spreeuw	0	4	1	14	10	4	8	41	5	35	4	0	0
Diversen	0	0	2	9	3	0	0	14	2	7	1	0	0
Totaal	10	13	34	290	378	69	28	822	100	919	100	397	100
gem.aantal vogels per km.	0,66	0,41	0,75	4,91	7,39	4,47	1,10	3,6					

Het aantal echte zeevogels zoals Drieteenmeeuw en Alk ligt beduidend lager dan in voorgaande jaren. Het kilometergemiddelde van de Zeekoet ligt eveneens lager, maar er zijn dan ook meer kilometers strand afgezocht, d.w.z. de trajecten zijn in de loop van het jaar vaker geteld.

De langdurige oostenwind in januari en februari zou er de oorzaak van kunnen zijn geweest, dat veel zeevogels niet op ons strand zijn aangespoeld. Een andere mogelijke oorzaak is het wegtrekken van traditionele stookkolieslachtoffers door de vorst. Zodoende vielen er in het Nederlandse gedeelte van de Noordzee onder hen minder slachtoffers en spoelden er ook minder aan.

Opvallend is de enorme toename bij Fuut, Dodaars, steltlopers, eend-achtigen, Meerkoet en Waterhoen. De extreem lage temperaturen zijn hier voornamelijk de oorzaak van. Op zich is dit een vrij normaal en zelfs gezond verschijnsel, want voornamelijk zwakke en zieke vogels zullen de vorst niet hebben overleefd. Maar de strenge vorst in combinatie met de olievervuiling maakt het ook kerngezonde vogels zeer moeilijk. Vogels die met olie besmeurd zijn, hebben bij de lage temperatuur van het zeewater helemaal geen overlevingskansen meer.

Tabel 2. Het aantal doodgevonden vogels per soort over 3 jaar, Noordwijk-IJmuiden.

Soort	84/85	83/84	82/83*
Roodkeelduiker	6	1	-
Duiker spec.	4	1	-
Fuut	10	-	1
Roodhalsfuut	-	-	1
Dodaars	5	1	-
Fuut spec.	2	-	-
Noordse Stormvogel	7	25	3
Jan van Gent	7	9	2
Aalscholver	1	-	-
Blauwe Reiger	1	-	-
Knobbelzwaan	1	-	-
Zwaan spec.	1	-	-
Grauwe Gans	1	-	-
Wilde Eend	7	-	-
Wintertaling	5	-	-
Bergeend	8	-	-
Toppereend	1	1	-
Kuifeend	24	1	-
Tafeleend	5	-	-
Brilduiker	1	-	-
Grote Zeeëend	3	-	-
Zwarte Zeeëend	4	1	-
Eidereend	4	2	-
Middelste Zaagbek	1	-	-
Eend spec.	1	-	-
Patrijs	1	-	-
Fazant	-	1	-
Waterhoen	8	-	-
Meerkoet	101	-	-
Scholekster	25	1	-
Kievit	-	1	-
Zilverplevier	7	-	-
Steenloper	13	-	-
Watersnip	1	-	-
Houtsnip	2	-	-
Wulp	5	-	-
Tureluur	20	-	-
Kanoetstr.loper	3	-	-
Bonte Strandloper	16	-	-
Drieteenstrandloper	8	-	-
Steltloper spec.	1	-	-
Grote Jager	-	1	-
Grote Mantelmeeuw	5	23	6
Kleine Mantemeeuw	6	-	-
Zilvermeeuw	26	50	13
Stormmeeuw	19	4	3
Kokmeeuw	47	4	2
Dwergmeeuw	-	3	-
Drieteenmeeuw	34	427	94
Meeuw spec.	2	16	2
Alk	10	85	84
Zeekoet	205	213	163

Soort	84/85	83/84	82/83*
Alk of Zeekoet	4	7	18
Kleine Alk	-	-	2
Papegaiduiker	-	1	-
Postduif	1	2	-
Holenduif	1	-	-
Turkse Tortel	1	-	-
Veldleeuwerik	-	1	-
Spreeuw	7	4	-
Zwarte Kraai	2	-	-
Merel	8	3	-
Koperwiek	6	9	-
Kramsvogel	17	16	-
Zanglijster	3	-	-
Lijster spec.	-	3	-
Kip	1	-	-
Vogel spec.	5	2	-
Totaal	822	919	397
Aantal km strand	293	151	135

* Alleen traject Bloemendaal-IJmuiden.

Tabel 3. Het percentage vogels met stookolie, Noordwijk-IJmuiden, winter 84/85.

	min.	max.	aantal
Duikers	70	90	10
Noordse Stormvogel	29	57	7
Jan van Gent	63	88	8
Fuut	34	49	70
Zeeëenden	14	57	7
Meerkoet	15	30	47
Zilvermeeuw	13	78	23
Stormmeeuw	23	92	13
Kokmeeuw	36	77	22
Drieteenmeeuw	49	80	34
Alk	80	90	10
Zeekoet	55	72	150
Totaal			371

Tabel 3 behoeft ten eerste enige uitleg over de begrippen minimale en maximale bevuilingspercentage. Het minimale bevuilingspercentage van een vogelsoort is het percentage gevonden vogels van het totaal aantal gevonden exemplaren van die soort waarvan met zekerheid kon worden vastgesteld dat ze met olie waren besmeurd. Het maximale bevuilingspercentage is het minimale bevuilingspercentage met daarbij opgeteld het percentage kadavers van een vogelsoort waarvan niet met zekerheid kon worden vastgesteld of ze met olie waren besmeurd of niet. Deze exemplaren waren te veel vergaan om nog iets te kunnen zeggen over oliebevuiling.

Wat opvalt in tabel 3 is het feit dat Zeekoeten en Drieteenmeeuwen in vergelijking met vorig jaar een laag bevuilingspercentage te zien geven, zodat andere omstandigheden hun dood moeten hebben veroorzaakt (zie bespreking tabel 1).

Voor de Fuut en Meerkoet blijkt dat minder dan de helft met olie gevonden werd. De flinke vorst heeft waarschijnlijk onder deze soorten sterfte veroorzaakt. Deze soorten moesten vanwege de vorst naar zee (of haven- en riviermonden) uitwijken en daardoor werden hun voedselbronnen moeilijker bereikbaar. Dit geldt ook voor de eendachtigen (veel Kuifeenden) die gevonden werden. Steltlopers waren niet in staat om te foerageren op het stijf bevroren strand. De vele gevonden steltlopers zullen dan ook waarschijnlijk door honger omgekomen zijn.

Tijdens de tellingen zijn ook verschillende gegevens van levende met olie besmeurde vogels verzameld. In tabel 4 volgt daarvan een overzicht, waarbij opgemerkt moet worden dat dit lang niet volledig is.

Tabel 4. Aantallen levende vogels met stookolie besmeurd, winter 84/85.

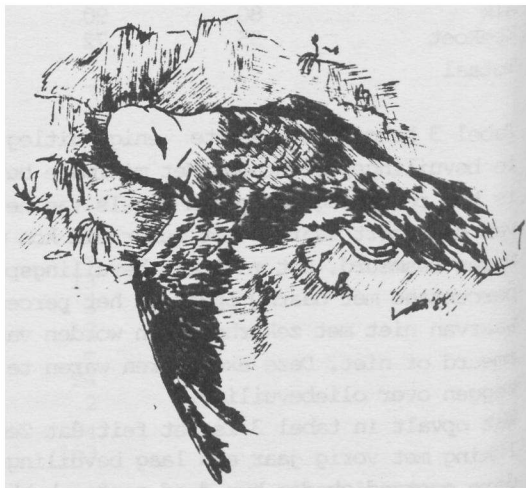
	29-10	27-11	2-12	11-12	30-12	12-1	19-1	23-1	26-1	2-2	24-2	17-2
Roodkeelduiker					1				1	1		
Fuut									2			
Drieteenstrandl.				14			1		veel		1	2
Grote Mantelmeeuw	1		1						1			
Zilvermeeuw		2	2							1		
Stormmeeuw					1			1				
Kokmeeuw					4				3			
Drieteenmeeuw		5				2			8	16		
Zeekoet				1					6	1		

Nog een enkele mededeling over aangespoelde olie, waar tijdens de telactiviteiten ook op gelet is. Op 15 december werden over een lengte van 1,5 kilometer vrij grote plakken met een diameter van 5 tot 15 centimeter tussen Noordwijk en Langevelderslag aangetroffen. Deze gegevens worden ook landelijk verzameld om een indruk te krijgen van de verspreiding en de hoeveelheid olie op de Noordzee.

Nawoord.

Het besprokene laat zich als volgt samenvatten. Ten eerste vielen de grote aantallen koude slachtoffers op, terwijl de echte zeevogels relatief lage aantallen kende.

Ten tweede was het opmerkelijk dat de soortenvariatie veel groter was dan in voorgaande jaren. Tot slot moet nog worden opgemerkt dat, ondanks het feit dat de olievervuiling relatief gezien geen overgroot aandeel heeft gehad in de doodsoorzaken, de olievervuiling van de zee nog steeds een groot probleem is, waar nog veel te veel gezonde vogels het slacht-

offer van zijn. Het is dus raadzaam om waakzaam en kritisch te blijven.

In het komende winterseizoen zal de samenwerking tussen Vogelwerkgroep en de ACJN-Haarlem worden voortgezet.

Anders dan afgelopen jaar zal nu geprobeerd worden om zoveel mogelijk op dezelfde datum te tellen. Hopelijk zullen de tellingen en het olie-probleem weer net zoveel belangstellenden trekken als afgelopen winter, waardoor een volledig beeld verkregen kan worden van het aantal stookolie- en vorstslachtoffers.

Literatuur.

Cottaar F., E.van Huijssteeden, Olieslachtoffers langs de kust van Zuid-Kennemerland 1982-1983, Fitis nr.6, 1983.

Braat C., J.J.Stuart, Olieslachtoffers op de kust van Zuid-Kennemerland 1983-1984, Fitis nr.1 1985 en Duinpan Jrg.27 nr.1.

Mededelingen, Spiegel der Natuur, 16e jaargang,nr.5, 1985.

Andrej Sterk
van Lennepaan 20
1985 AG Driehuis
02550-21130

Johan Stuart
Gen. Cronjéstr 107 rd
2021 JD Haarlem
023-270036

